

fems' a Arcavell (1936), 'cove d'arguenells per portar collita' (a Rialb i Escàs d'Assua, 1963), i segons *AlcM* a Ordino i la Pobla de Segur; però això es comprèn naturalment com a creació analògica, majorment fàcil essent un mot que s'usa en plural en la majoria dels casos. No és mot aragonès ni oc.; si bé és possible que tinguin la mateixa arrel, encreuada amb algun sinònim, el roerg. *cartouiro* «civière dont le milieu est une corbeille, servant à transporter le fumier hors des étables» (*TdF*), potser per obra del roerg. *couiro* «marmite en cuivre» (ib.). D'altra banda tenim sic. *cartedda*, calabr. *carteddi* i sard *scarteddu* «cesta» (ML Wagner, *ArchStorSdo*. III, 398), també representat en parlars berebers i de l'àrab magrebí (ML Wagner, *Restos de Lat.N.Afr.*, 28-29). Però els arguments que dono en *EntreDL* descarten l'etimologia llatina en què pensa MLWagner.

Ni l'índole del significat ni alguns detalls en la forma ens permeten sentir-nos segurs d'una etimologia grega en un mot així. S'hi afegeix l'existència del mot en basc *kartolak* o *artolak*, la -k final dels quals (i potser també la -a) és addició que expressa l'article plural: *kartolak* són «jamugas asientos que se colocan sobre las caballerías» (Azkue), «sièges en bois --» (Lhande), ronalès *artol* «sorte de selle rustique munie de crochets», baix-nav. *artola* (Azkue) «albarda que llavan las caballerías de carga con ganchos largos de madera» (Krüger, *BDC* XXIII, 67, 174); del basc ha passat al castellà bascongat *cartolas* a Alaba (Baráibar, *RIEB* I, 347 i *Vocab. Alav.*), *cartolas* «especie de silletas con brazos, que se sujetaban pareadas a la albarda de la bestia» a Bilbao (Arriaga, *Lex. Bilb.*, 9); cast. *artolas* «aparato que, en forma parecida a las aguaderas, compuesto de dos asientos, se coloca sobre la caballería para que puedan ir sentadas dos personas» (*DAcEsp.*, ja 1884). La caiguda d'una k- inicial (a través de h-segurament) és un fenomen corrent en llengua basca. Un fenomen així suposant que sigui molt antic agreujaria molt els escrúpols que causa una etimologia grega. És veritat, però, que els exs. que aplega Mitxelena, *Fon.*, p. 251, § 3, semblen provar que de vegades en basc el fenomen és més aviat recent. Com que d'altra banda la semblança de forma és tan gran i s'estén a una armadura consonàntica i sil·làbica llarga i ferma, la inversemblança d'un hellenisme s'atenua, més que més tractant-se d'article manufacturat, capítol sempre més accessible a importacions que els productes agrícoles o als fets de la terra. En conclusió quedem en dubte, sobre la versemblança d'aquesta etimologia, car en tot cas en basc no se'n veu d'altra que sigui acceptable. El pas de -LO a -RO pot justificar-se sigui per una dilació (causada per la posició de la -R-, forta per l'accent i estructura sil·làbica) o per una metàtesi (cf. la forma *kaltró*, *kaltrída*).³

DERIV.: *Cartraire* 'el qui fabrica cartres o cistells', Flamicell (Violant, *BCEC* XLVII, 25). *Cartris*. *Cartrissa* 'cartre més petita' (*AlcM*; Castellonroi, *DAG.*), Binéfar *kaltridas* 'arguens' (*ZRPb*. XLV, 222); a la Vall d'Àneu «palos que se clavaban al río en sentido paralelo y a distancia variable, entre los cuales se colocan

ramos y piedras, con objeto de variar el curso del río para obtener agua para el riego» (Pol, p. 13). *Cartró* (Ss. XIV i XV, supra) «canastró, recipient de vímens» (Ga. Girona, s. v. *cartró*, *canastró*; maestr., tort.), Fra-ga *cartró* «paner rodó i planet» [*BDC* IV, 41; que també vaig sentir allà el 1935], *kaltró* 'panera' (*ZRPb*. XLV, 238), Graus *kaltrón* (*BDC* VII, 72).

¹ Punt difícil d'explicar. Com que els derivats en -ls, -llos, són tan nombrosos en grec, sovint com a innovacions de totes les èpoques, de vegades amb valor diminutiu, ens sentim temptats de postular un derivat així en grec post-clàssic. L'explicació més natural si mantenim l'etimologia grega és admetre que s'alterà des d'antic per influència del sinònim CORBIS (aran. *ua còrb*, oc. *corbelha*, fr. *corbeille*). — ² No crec que un *kartē* «panier» de Sées (Savoia límit d'Aosta), *ALF*, p. 965, com vol Krüger, s'hi pugui relacionar, car ací CA- s'hi hauria palatalitzat, per tant ha de venir de QUART-. — ³ Ja vaig rebutjar la de Baráibar per contrària a l'ordre de composició en basc. La de H. Gavel (*Eusko-Jakintza* IV, 29ss.) tampoc ho és: un gascò *cartaula* «planche de char» provinent de CARRI TABULA, fins si és un mot gascò d'existència prou segura, difícilment podria contraure *au* en *o* en basc, i en tot cas és incompatible fonèticament amb el mot català, del qual no és versemblant de separar tampoc el basc.

Cartró, V. *cartó* (CARTA) i *cartre* *Cartulari*, *cartutx(o)*, V. *carta* *Carura*, *carussa*, V. *cara* + *Carussa*, V. *corall* *Carvendre*, V. *car* *Carxata*, V. *calçada* (CALÇ)

CARXENA, 'matança, estralls, destrossa', mot rar del català antic i castellà antiquat, provinent de l'àr. vg. *karšān(a)* 'horror', 'trencadissa, tallada', derivat de l'àr. *qāraš* 'va tallar, va lesionar'; d'ací probablement també un derivat mossàrab *qaršāš* d'on vindria el mot regional i afectiu CARXOT 'clatellada', i d'un altre derivat aràbic d'aquesta arrel, o sigui *qarrūš*, el terme nàutic antic *fer carraix* 'trencar-se (un pal de la nau)'.

De *carxena* no se'n coneix altre testimoni català que un passatge de Muntaner: «los almugàvers --- són tals com tothom és, que sens menjar no poden viure, e axí no hauran re del rei e faran *carxena* per força, e a la fin destroviran tote la terra, e ells morran tots per partides» (*NCL*. VII, 35.1); és probable que vingui d'Ant. de Bofarull la definició que en dóna Lab. 1864: «carnatge, matansa, destrucció, estropici», i que no deu tenir altra base que aquest passatge de la *Crònica* (també Ag., en citar-lo remet al Lab., però no figura en Lab. 1839 ni en altres fonts). Ja vaig indicar en l'estudi d'*EntreDL* III, 145, la relació existent amb un altre hapax, àrab vulgar aquest: *karšana* «oripilatio» (o sigui *horripilatio*) en *RMa.*, 168, que a la p. 504 porta, en diverses formes flexives, un verb *kāršan* amb el mateix epígraf llatí. Si no en català sembla trobar-se en cast. antiquat un altre testimoni isolat d'un mot quasi igual i de sentit relacionable: Fr. Damián de Ve-